

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Den morgen, ach, wanneer?

„En de Geest en de Bruid zeggen: Kom!
En die het hoort, zegge: Kom!”

Openbaring 22 : 17a.

Er is velerlei roep. Er is de roep van de bloemenkoopman. Er is de roep van het kind om de moeder. Er is de roep om recht. Er is de roep om vrede op aarde.

Boven alle roepen gaat één roep uit: de roep van de Heilige Geest, en de roep van de Bruid van de Heere Jezus.

De roep van de Geest is een roep naar, tot de hemel. Hij roept tot de Heere Jezus in de hemel: kom!

De Heere Jezus is niet meer op aarde. Zeker naar Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van Zijn kerk hier beneden. Maar naar Zijn mensheid is Hij boven. Omdat Hij de gestalte van een dienstknecht aangenomen had, omdat Hij zich zozeer vernederd had, daarom heeft God, Zijn Vader Hem uitermate verhoogd. Hij zit nu aan de rechterhand van Zijn Vader. Nu tot Hem daar op de troon in de hemel roept de Geest. Hij roept om Zijn komst. Dit roepen is niet af en toe, maar voortdurend. Het is begonnen terstond na de Pinksterdag, na de uitstorting van de Heilige Geest, na Zijn komst op de aarde; en dit roepen duurt voort tot het ogenblik waarop de zon verduisterd wordt, de maan niet meer licht, de sterren van de hemel vallen, aan de hemel verschijnt het teken van de Zoon des mensen, en de grote witte troon met daarop het Lam gezien wordt.

Al de eeuwen door, ook vandaag, tot dat moment klinkt die roep: kom!

In dit roepen trilt heimwee, verlangen. De Geest verlangt naar de wederkomst van de Christus. Met sterk verlangen ziet Hij daarnaar uit. Met onafgebroken verlangen. Dit verlangen vloeit voort uit Zijn werk. Het is Zijn werk om Christus te verheerlijken, en Christus wordt verheerlijkt door de zaliging en de vernieuwing van Zijn bruid én door de overwinning van de geest uit de afgrond. Die twee zullen pas volkomen zijn in de dag der dagen wanneer Hij wederkomt. Dan zal Zijn bruid zonder smet en zonder rimpel zijn, dan zal zij in kleding, rijk gestikt, tot haar Koning geleid worden, dan zal zij bekleed met rein en blinkend fijn lijnwaad geleid worden tot het avondmaal van de bruiloft des Lams. Dan zal zij volmaakt zijn. Dan zal het werk van de Heilige Geest in en aan haar af zijn. Dan zal ook alles wat tegenover Christus is staande gebleven, de knie buigen en erkennen dat Hij de Koning is van Israëls God gegeven.

Is het daarom verwonderlijk dat de Geest met sterk verlangen uitroept: kom! Dit verlangen vloeit ook voort uit de plaats waar Hij werkt. Zijn werkplaats is niet de hemel, maar de aarde, de onheilige, de zondige aarde. Hij is op een plaats die een volkomen tegenstelling vormt met Zijn wezen. Hij is immers de Heilige Geest! 't Is maar een zwak beeld. Maar indien u als fatsoenlijk mens permanent zou moeten verkeren in een huis waar het fatsoen niet betracht wordt, dan zou ook u uitzien naar het moment dat u dat huis kunt verlaten. Ik zei: het is een zwak beeld. Want niemand van ons is heilig. Nu kunt u echter begrijpen dat de Heilige Geest met sterk verlangen uitziet naar de wederkomst, dat is het moment van Zijn verlossing.

Nog meer. De werkplaats van de Heilige

Geest is met name de kerk. Neen - niet de triomferende, maar de strijdende kerk, de kerk hier beneden; de kerk waar nog zoveel onheiligheid is, waar Hij bedroefd wordt, waar Hij soms tegenstaan wordt, waar Hij soms uitgeblust wordt. Altijd is er veel geweest in de kerk, maar vooral vandaag is er toespitsing. Hoeveel onheiligheid is er niet; wat wordt zonde goed gepraat; wat wordt de zonde niet meer als zonde gezien; wat een liefdeloosheid, wat een verbijten en vereten van elkaar, wat een veroordelen, wat een verwerpen van elkaar. Kunt u het begrijpen dat de Heilige Geest met sterk verlangen uitziet, dat Hij roept: kom, Heere Jezus?

Nog meer. De werkplaats van de Heilige Geest is vooral het hart van hen voor wie het Pinksteren is geworden, in wie de Heilige Geest is uitgestort, die door de Geest zijn wedergeboren, levendgemaakt. Door het Pinksterwonder wordt dat hart genoemd tempel van de Heilige Geest, en in die tempel wordt Hij nog zo dikwijls bedroefd. Daar is nog zoveel vijandschap tegen Christus; daar is nog zoveel wat Christus' verheerlijking tegenstaat en tegenhoudt; daar is nog het overgebleven vlees, de oude mens, die begeert tegen de Geest. Wat kan in dat hart de zonde gekoesterd worden; wat kan al onreinheid in dat hart zijn. Hij, de Heilige Geest, in zo'n hart, in zo'n onheilig hart. Is het wonder dat daar en juist daar één geweldige roep opklinkt en opklimt, de roep om de komst van Christus?

Aan de roep van de Heilige Geest paart zich nu de roep van de bruid. Ook de bruid zegt: kom! Er is samensmelting. Het is één geweldige symphonie. Vanaf Pinksteren tot de wederkomst.

De bruid -, is er schoner naam te bedenken? De bruid is de bruid van de Heere Jezus Christus. Hij is haar Bruidegom. Al Zijn liefde heeft Hij betoond. Hij heeft voor haar Zijn bloed gestort en Zijn leven gegeven, om haar te kunnen wassen en reinigen, om schone bruidskleding voor haar te verwerken, om haar innerlijk en uiterlijk schoon te maken.

Ook in haar roep trilt het heimwee, het verlangen. Met en door de Geest is ook haar begeren de heerlijkheid van de Bruidegom. Hier nog zonde en ontrouw. Hier nog strijd, vervolging en vijand. Hier nog steeds weer de scheiding. Is het wonder dat de bruid met sterk verlangen uitziet naar de dag, waarop alle tranen van de ogen gewist worden en de dood niet meer zal zijn, noch rouw, noch moeite? Is het wonder dat de bruid hunkert naar de bruiloft, de dag van de eenwording? Is het wonder dat ook uit haar één geweldige roep opklinkt en opklimt: kom!

Hoort u nu die roep van de Heilige Geest en de bruid? Hoort u nu die beiden roepen om de wederkomst van de Heere Jezus? En die het hoort, zegge: kom! Stemt u mede in? Roept u mede: kom!

Weet u, indien u niet hoort en niet mederoept, wat u daarmee te kennen geeft? Allereerst dat u de Bruidegom niet liefhebt, dat het u niet gaat om Zijn heerlijkheid. Ten tweede dat u u hier op aarde thuisgevoelt temidden van alle onheiligheid, temidden van zovelen die de Bruidegom verachten. Ten derde dat u niet weent over vlees en zonde, over zoveel onheiligheid in u, over zoveel verdorvenheid in u, over zoveel liefdeloosheid, ontrouw en scheiding.

Wel wil ik hier onderscheiden. In het begin

van het geestelijke leven, in de tijd van de eerste liefde wordt de roep veelal niet beluisterd. Ik meen dat de reformatie-pogingen ten aanzien van de wereld, van mijn gezin en vooral van mijn binnenste zullen slagen. Die pogingen vloeien vanuit de liefde voort. De Heilige Geest leert echter het „ik-ellendig-mens” van Paulus naspreken, en hoe meer ik dit leer destemmer ga ik roepen: kom, Heere Jezus.

We moeten weten dat de dag van de komst van de Heere Jezus ook is een dag der wrake. Daarom haast u, haast u om uws levens wil. Die dag is nog niet gekomen om wille van u die niet hoort en mederoept: kom! Omdat de barmhartige God geen lust heeft in de dood van de goddeloze. Wendt u toch tot de Heere Die vanwege het werk van Jezus Christus zondaren, goddelozen, vijanden maakt tot de bruid van de Bruidegom. Roept toch om die Geest Die leert de roep: kom!

De roep om de komst van de Bruidegom door Geest en Bruid is en wordt beantwoord.

De Bruidegom roept: „Ja, Ik kom haastig-lijk”.

Dat make de roep van de bruid nog sterker: „Ja, kom Heere Jezus”.

Mijn ziel, vol angst en zorgen,
Wacht sterker op den Heer';
Dan wachters op den morgen:
Den morgen, ach, wanneer?

ds. P. van Zonneveld.

Van de administratie

Aan giften mochten we weer f 145,- ontvangen, waarvan f 25,- nog bestemd was voor de ontmoetingsdag te Sliedrecht. We konden weer 12 nieuwe abonnees inboeken, waarvan er 8 opgegeven werden door de kerkeraad van Barendrecht, terwijl ook de heer Sch. te Vl. weer enkele abonnees aan ons doorgaf. Waarvoor weer heel hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720 - 74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. Ontmoetingsdag. We brengen weer even in herinnering de ontmoetingsdag, die we D.V. zaterdag 25 augustus a.s. te Kampen hopen te houden. De kerkeraad van de Gereformeerde Gemeente te Kampen stelde het kerkgebouw aan de 2e Ebbingestraat weer te onzer beschikking. Daarvoor mogen we wel erg dankbaar zijn. Dit gebouw is zeer gunstig gelegen en juist geschikt voor ons doel. Dat is de afgelopen jaren wel gebleken. Achter het kerkgebouw worden vergaderzalen met toebehoren gebouwd. De bouw zal vermoedelijk nog niet helemaal gereed zijn, wanneer wij onze ontmoetingsdag houden. Dat kan mogelijk enig ongerief geven, maar voor het samenkomen in het kerkgebouw levert dat geen enkel bezwaar op. We hopen dus weer velen te mogen begroeten. We kunnen nu een volledige lijst van sprekers noemen. In de morgensamenkomst hopen te spreken de predikanten Blom, Vlietstra en Van Heteren en in de middagsamenkomst de predikanten Hamstra, Bouw en Van Zonneveld. Laten we het maken van voorbereidingen voor deze dag niet uitstellen. Een paar maanden zijn zo weer voorbij. De Heere moge ons weer een goede dag geven.

2. Financiële administratie. De boeken van de administratie over het jaar 1983 zijn dezer dagen nagezien. Met dankbaarheid kan

worden geconstateerd dat deze in de beste orde werden bevonden. Een woord van dank aan br. Beukers en zijn echtgenote is wel op zijn plaats. Zij hebben dagelijks veel werk aan de ledenadministratie, het verwerken van mutaties enz., het bijhouden van de boeken en alles wat er bij hoort en dat is nogal wat. Laten we alleen maar denken aan de verwerking van de betalingen van abonnementsgelden, het zenden van herinneringen aan nalatige betalingen enz.

Er was een nadelig saldo geraamd, maar we ontvingen verschillende legaten tot een totaal bedrag van f 26.000,-. Daardoor en mede door het feit, dat we rente kweken uit overschotten van vroegere jaren door legaten en zuinig beheer, konden we in 1983 sluiten met een belangrijk voordelig saldo. We moeten daarbij niet vergeten, dat al de arbeid van de medewerkers jarenlang uit liefde werd verricht. Zelfs onkosten werden niet vergoed.

Nu wordt voor bepaalde arbeid een zekere vergoeding verstrekt. Maar het is wel duidelijk, dat het totaal bedrag daarvan veel hoger zou zijn, wanneer al die arbeid op een gewone wijze zou worden vergoed. We willen samen met al onze Bewaar-het-Panders samenwerken om de financiële basis van onze activiteiten gezond te houden.

Voor het lopende jaar is er weer een begroting opgemaakt, die een nadelig saldo laat zien. Maar ramingen zijn uiteraard altijd erg voorzichtig. Ook in voorgaande jaren hielden we rekening met tekorten. Het is echter steeds weer zo geweest, dat we een jaar zonder zorgen in financieel opzicht konden afsluiten. Uiteraard hopen we dat aan het einde van het lopende jaar kan worden geconstateerd, dat er evenwicht is tussen uitgaven en ontvangsten. Daartoe is het woord aan onze lezers en bezoekers van onze ontmoetingsdagen.

3. **School voor Dundas en Hamilton.** Weer ontving ik een gift voor de school en wel een bedrag van f 200,- van HKW, waarvoor hartelijk dank.

4. **Werkendam.** We schreven in het vorige nummer onder dit kopje een artikeltje over een boekje, dat door de kerkeraad van Werkendam is uitgegeven ten bate van de verbetering van het orgel van de kerk te Werkendam. Het boekje heeft tot titel: Ik zal Uw gerechtigheid vermelden, de Uwe alleen. We kunnen aan wat we reeds mededeelden toevoegen, dat het boekje is te bestellen door f 19,50 (+ f 4,25 verzendkosten) over te maken op de volgende rekeningnummers: giro 1076072 of Rabobank 368724441 ten namen van de Chr. Geref. kerk te Werkendam, onder vermelding van 'prekenbundel'.

B.

Uit het land van de Bijbel 22

C. HET BEDRIJFSLEVEN.

II. Landbouw en veeteelt.

Ia. De landbouw (vervolg).

Zoals u op het plaatje in 't vorig nummer van „Bewaar het Pand” over het „meetsnoer” hebt kunnen zien, was het ten strengste verboden de beide grensstenen, welke het toegemeten deel van de akker bepaalde, te verplaatsen en zulks dan tot eigen voordeel. Dit kwam dus hierop neer, dat het gedeelte van de akker van zijn buurman kleiner werd. Dat was dus zuiver „bestelen”.

In verband hiermede, zouden we deze opmerking hieraan nog willen verbinden. De Heere heeft ieder mens zijn eigen bescheiden deel toegemeten. Maar Hij heeft ook de grenzen gesteld tussen bepaalde verbanden. O.a. tussen Zijn dienst en die van de „wereld”. We lezen in I Johannes 2 vs. 15: „Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem”. En in vs. 16 schrijft de apostel verder:

„Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid des vleses en de begeerlijkheid der ogen en de grootsheid des levens, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld”. Deze vermaning des Heeren bedoelt dus duidelijk: het „meedoen met” en het „mee-gaan met” de normen en praktijken, die de „wereld” stelt naar eigen zin en lusten, en wel zó: dat „zonde” géén „zonde” meer is.

Al meer en meer zien we de wereldgelijkvormigheid schrikbarend toenemen. En daarmee ook het diep verval van Gods

Kerk. Ja, dan zien we bewaarheid, „Hoe is het goud zo verdonkerd, het goede fijne goud zo veranderd!” (Klaagl. 4 vs. 1a). En in vers 2: „De kostelijke kinderen Sions, tegen fijn goud geschat, hoe zijn zij nu gelijk gerekend de aarde flessen, het werk van de handen eens pottenbakkers!

Gaan we nu verder in op het beploegen van de toegemeten akker. Maar dat was vaak geen gemakkelijk werk voor de boer. En waarom niet? Omdat aan de eigenlijke bewerking van de bodem niet zoveel werd gedaan. Dat hield verband met het feit, dat zijn akker toch geen vast bezit was. Want bij een volgend jaar kon de loting zó uitvallen, dat zijn akker weer aan anderen toegemeten werd. 't Voornaamste was voor hemzelf, wanneer hij dit jaar maar een goede oogst binnen kon halen! Waarom zou hij zich verder druk maken voor de verbetering van de grond. 't Enige wat voor hem van betekenis was is, dat hij na de oogst zijn vee naar de stoppelvelden dreef om daar te grazen, waardoor de grond door natuurlijke besmetting verrijkt werd, zulks ten bate van het land.

Oudtijds was er nog een ander middel om het land niet te doen uitputten en dat was, wat de Heere in Zijn wetten voorschreef: het land om de zeven jaar een jaar braak te laten liggen, het „Sabbathsjaar” geheten. We lezen in Exodus 23 : 10 en 11a:

„Gij zult ook zes jaar uw land bezaaien en zijn inkomst verzamelen. Maar in het zevende zult gij het rusten en stil liggen laten, dat de armen uws volks mogen eten.

Nadat nu de eerste regens de bodem gedrenkt hadden, dreef de boer zijn ploeg door zijn akker. 't Was een licht werktuig, die ploeg.

Aan een gekromd stuk hout werd de ijzeren ploegschaar bevestigd. U kunt dit enigszins zien op het plaatje, dat ook de vorige les al is afgedrukt. Aan dit hout van de ploeg werd de „disselboom” en de „ploegstaart” vastgemaakt. Het span runderen, dat de ploeg voorttrok, was met een juk, een zwaar stuk hout, aan de disselboom gebonden en aan de beide einden van twee lange pennen voorzien, waartussen de halzen van de trekdieren pasten.

Ook hierin ligt een treffend beeld opgesloten van de „dienstbaarheid” van Israël, zoals Egypte als onder Babel.

We lezen in Jeremia 27, dat de profeet Jeremia „houten jukken” moest zenden aan de vorsten, die in de hand van de koning van Babel werden overgegeven om hem te dienen.

En dan denken we bijzonder aan de bekende nodiging van de Heere Jezus in tegenstelling met het juk van de Farizeese geboden en inzettingen: „Neemt mijn juk op u leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen. Want mijn juk is zacht en Mijn last is licht”. (Matth. 11 : 29 en 30). Wat kunnen er van Gods kinderen veelal zuchtend en vrezend hun weg gaan vanwege de „wettische dienstbaarheid”, waarvan Paulus gewaagt in zijn brief aan de Galaten, hoofdstuk 4.

Lezer(es)! Onder welk juk gaat u uw weg? De ploeger had bij zijn ploeg ook een „stok” bij zich tijdens het ploegen. Dat was de „ossenstok”, van 2 tot 3 mtr. lang. Aan het eind van die stok was een klein „schopje” bevestigd. Wel, dat schopje diende om, wanneer een kluit aarde aan het ploegijzer bleef hangen, het dan van de ploegschaar af te steken. Het diende ook om het onkruid los te maken.

Verder zat aan de andere kant van die stok een scherpe ijzeren punt. Wanneer bijvoorbeeld de ossen wat lui werden vanwege het warme weer, dan porde de boer zijn ossen ermee wat aan. Maar dat beviel vanzelf dat dier niet en daarom sloeg het zijn poot achteruit om dus de boer goed te raken. Maar dan houdt de ploeger die scherpe punt bij de poten van het dier. Zou dan de os echter toch terugslaan met zijn poot, dat was dus met de achterkant van zijn poot, juist waar de verzenen zitten. En daarvoor had het dier wel het besef om zijn poot niet terug te stoten, maar die thuis te houden en verder rustig door te werken.

Welnu, zo denken we hier aan Paulus' bekering op de weg naar Damaskus. Neergeworpen door het licht uit de hemel en horende de stem des Heeren „Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij?” zo antwoordde Jezus op de vraag van Paulus: „Wie zijt Gij, Heere?”. „Ik ben Jezus, Die gij vervolgt. Het is u hard,

de verzenen tegen de prikkels te slaan”.

Ja, zo zou het ook voor ieder, die op de weg des verderfs nog wandelt, tot een ernstige roepstem dienen te zijn en noodzakelijk tot inkeer te komen met de vraag: „Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?”

Om echter nog even in te gaan op een paar zaken betreffende het „ploegen”, willen we nog op een paar dingen wijzen tot onderwijs uit het Woord des Heeren!

Dat waren namelijk enkele zaken bij het „ploegen” van de boer om zijn akker te bewerken.

En dat was ten eerste het feit, dat men bij het ploegen zeer wel de aandacht moest houden bij het besturen van de ploegschaar. Want hier moest de ploeger wel degelijk rekening houden met verschillende moeilijkheden, welke zich op de akkergrond voordeden.

Zo kreeg de ploeger te doen met verschillende „stenen”, die men zo maar zorgeloos neerwierp. Dat was ook het geval met de wegen, die stipt onderhouden moesten worden bij de komst van hooggeplaatste bezoekers.

Zo lezen we in Jesaja 62 vs. 10: „Gaaf door, gaaf door, door de poorten, bereidt de weg des volks; verhoogt, verhoogt een baan, ruimt de stenen weg”.

We lazen ook een heel eigenaardig verschijnsel ten opzichte van stenen in akkers. Men heeft tussen stenen van een Egyptische pyramide van meer dan 3000 jaren oud. . . „tarwekorrels” gevonden. Wel een heel sterk voorval.

Er was ook nog een andere moeilijkheid bij het ploegen en dat was opgroeien van „struikgewas”, dat op de duur tamelijk uitgroeide tot zelfs bosjes. En dan haalde de boer die niet weg, maar hij ploegde er rustig omheen.

Al met al moest hij steeds nauwkeurig op de hindernissen letten en steeds vooruitzien. Nauwkeurig bestuurdde hij zijn ploegschaar. Welnu, hierbij denken we aan het woord van de Heere Jezus in Lukas 9 : 62: „Niemand die zijn hand aan de ploeg slaat en ziet naar hetgeen achter is, is bekwaam tot het Koninkrijk Gods”.

We komen nu tot het „zaaien” van het koren. Hierover in een volgend artikel D.V.

Dr.

Ds. v. L.

Rentmeesterschap

1. Hulpverlening — een Bijbelse eis.

In het 1980 zijn 50 miljoen mensen bezweken aan de gevolgen van honger. Hieronder bevonden zich 15 miljoen kinderen. Op het eiland Haïti sterft 50% van de kinderen beneden de 5 jaar aan de gevolgen van ondervoeding en slecht drinkwater. Wie zou zijn ogen voor zulke nood nog kunnen sluiten? Toch gebeurt dat. Van nature heeft ieder mens meer eigen-liefde dan naasten-liefde. En al neemt zijn welvaart toe het wordt er niet beter op. Het is bezwaarlijk dat een rijke ingaat in het Koninkrijk der hemelen. De rijke jongeling ging bedroefd heen toen Christus hem gebod, alles te verkopen en de opbrengst aan de armen te geven. Hij verliet Hem, want hij had vele goederen. Hij wilde zalig worden, maar zo niet.

Een wereldwijde nood is dichterbij gekomen. Deze overtuiging heeft in 1973 geleid tot het ontstaan van de Stichting „Reformatorische Hulpactie Woord en Daad”, nu gevestigd in Gorinchem. Na 10 jaar hulpverlening heeft het bestuur zichzelf opgedragen zich te bezinnen op de motieven van hulpverlening. Waarom, hoe en waar doen we het? Op deze vragen heeft men een antwoord proberen te geven in de onlangs verschenen brochure: Rekenschap van ons rentmeesterschap.

Uit deze brochure blijkt dat de internationale armoede waarmee wij geconfronteerd worden historische oorzaken heeft. De diepste oorzaak van het zuchten der schepping kan ons uit het Woord bekend zijn (Rom. 8 : 22). Honger en ziekte, oorlog en geweld waren voor de val afwezig. Ze zijn gegeven met de val van het menselijke geslacht in ons aller Verbondshoofd Adam.

Een tweede oorzaak zoekt J. Dankers in een z.i.: te snel verlopen dekolonisatie-proces. Men kan de zelfstandigheid (nog) niet aan. Gevolg: allerlei maatschappelijke ontwrichting, armoede, ziekte en honger.

Prof. dr. W.H. Velema ziet bovendien een

historische schuld van het Westen aan de Derde Wereldlanden vanwege de uitbreiding van de koloniën. Een reden temeer om deze arme landen zoveel mogelijk hulp te bieden. Belangrijker nog dan de feitelijke wantoestanden die tot hulpverlening dringen, is de onvoorwaardelijke Bijbelse eis zich de nood van de naaste aan te trekken. Ds. A. Beens, Ned. Herv. predikant te Huizen, bespreekt twee belangrijke oud-testamentische begrippen nl. barmhartigheid (chêrêd) en gerechtigheid (tsedaqa). Barmhartigheid bewijzen wordt niet aan de menselijke willekeur overgelaten, maar is plicht. Zoals de God van het Verbond zich jegens ellendigen gedraagt, zo eist Hij dat ook van degenen die tot dat verbond behoren. Een ieder is verantwoordelijk voor het welzijn van zijn naaste. En hoewel het oud-testamentische Verbondspatroon niet zondermeer is toe te passen op de situatie van het Nieuwe Testament, dragen wij toch allen verantwoordelijkheid voor onze naaste. Ook de verre naaste. Zij zijn allen met ons schepselen Gods. Dat is onze verbondenheid. Die verantwoordelijkheid vloeit voort uit de geopenbaarde barmhartigheid en gerechtigheid Gods in Christus, uitgebeeld in Psalm 72. In Christus is het Koninkrijk nabij gekomen. Dat Koninkrijk van Gods barmhartigheid voor verloren zondaren dient nu gestalte te krijgen: Blinden worden ziende. Aan armen wordt het Evangelie verkondigd.

Hulpverlening is een Bijbelse eis. Het is onmogelijk dat degene die Christus door een waar geloof is ingeplant, geen vruchten der dankbaarheid voort zou brengen. Eén van die vruchten is de barmhartigheid jegens onze naaste, bewogenheid met zijn materiële en geestelijke nood. Van daar: Woord en daad! We zullen die hulpverlening dus nooit kunnen overlaten aan humanisten en marxisten, die alleen een materiële nood kennen en de geestelijke nood van de mens ontkennen of miskennen. Die het kwaad zoeken in de economische en sociale structuren van de samenleving en niet in de diepten van het menselijk hart.

Het wordt uit deze brochure duidelijk dat men afkerig is van zulke versmalling van het Evangelie tot een louter maatschappelijke boodschap, waarin voor de volle raad Gods geen plaats meer is, waarin Jezus en Marx op één lijn geplaatst worden. Het is daad én Woord, Woord én daad.

2. Medewerking en samenwerking.

In het jaar 1973 werd de Stichting Woord en Daad opgericht. We mogen gerust zeggen dat het appél dat door deze stichting op de reformatorische Kerken gedaan is, niet onbeantwoord is gebleven.

Medewerking hebben ze niet alleen gevonden van vele plaatselijke comité's, lagere en middelbare scholen, maar ook van partikulieren die hun handvaardigheid ten dienste stellen van deze stichting. De opbrengst van de afgelopen 10 jaar bedroeg 36 miljoen gulden. Dat bedrag spreekt voor zichzelf.

Wat echter meer blijdschap geeft, is de samenwerking van reformatorische Kerken op dit terrein van christelijke barmhartigheid.

De scribenten van deze brochure spreken daarover hun dankbaarheid uit. Er was een samenbundeling van krachten.

Inderdaad — Een verblijdende zaak! Een lichtpuntje temidden van Gods oordelen die zich openbaren in wederkerige verwijdering van degenen die bijeen behoren.

3. De hele mens.

Men tracht zich ervan bewust te zijn dat christelijke hulpverlening gemakkelijk kan onttaarden in louter materiële hulpverlening. Hoewel de Stichting Woord en Daad geen zendingsorganisatie wil zijn, wil zij toch niet louter materiële hulp bieden. Vandaar dat zij waar mogelijk contact zoekt met bestaande bijbelgetrouwe Kerken of zendingsorganisaties. Dit alles vanuit de wetenschap dat het Evangelie de gehele mens zoekt te behouden, niet alleen in materieel maar ook in geestelijk opzicht. Woord en Daad wil geen louter humanistische hulpverlening zijn.

4. Diakonie.

Iemand zou de opmerking kunnen maken: Is christelijke hulpverlening niet het ambtelijke werk van de diakonie?

Terecht wordt in deze brochure onderscheid gemaakt tussen het diakonaat in engere (=ambtelijke) zin en ruimere zin. In het laatste geval spreken we van het priester-

schap aller gelovigen. Alle werk van barmhartigheid behoeft niet kerkelijk geijkt te zijn. In de praktijk wordt het werk van Woord en Daad ook niet als concurrentie met de Kerken ervaren. Kerken maken dankbaar gebruik van de hulpdiensten van Woord en Daad.

Inderdaad is het voor de plaatselijke diakonien onmogelijk op deze wereldwijde armoede in te gaan. Zij moeten de ontvangen gelden verantwoord besteden en langs betrouwbare kanalen laten doorstromen. We mogen er dankbaar voor zijn dat er een stichting is, waarmee we ons ook principieel kunnen verenigen. We kunnen via deze stichting aan die eenheid gestalte trachten te geven die reformatorische christenen past.

Tenslotte:

Hoewel we weten dat de zondaar niet door de werken der Wet maar door het geloof gerechtvaardigd wordt door de gerechtigheid van die ene Rechtvaardige nl. Christus, zo hebben wij ook te verstaan dat dit geloof, zo het zonder werken is, dood is. Wij kunnen de leer van de rechtvaardiging door het geloof niet gebruiken om een wereld in nood slechts een plaats te gunnen aan de poort van „de rijke man”: het welvarende Westen. Wij hebben overvloed. Laat anderen daarin delen. Laat ons mogen bezitten als niet bezittende. Opdat de wereld gelove.

ds. L.W. van der Meij.

Terzijde

In De Saambinder van 1 juni j.l. komt een artikel voor onder bovenstaande titel, van de hand van I.A.K(ole). Het artikel luidt als volgt.

Samen met onze jongeren naar de kerk:

Het kan, mag en moet.

„Al jaren wordt er geschreven dat de kerk de jongeren niet meer aanspreekt. Dat ze eruit lopen. Maar vragen we ons ook af waar dat aan ligt? Hoe dat komt en wat kun je eraan veranderen? Weten we wat jongeren tegen de kerk hebben en tegen het geloof dat die kerk naar hun mening predikt?

Bij het woord 'kerk' moeten we in dit verband invullen: de kerk van de volwassenen en van de tradities, voorschriften en leergezag. Van die kerk moeten jongeren niets meer weten, omdat er naar hun mening te weinig ruimte is voor vragen en hun twijfels. De antwoorden en de oplossingen liggen immers al voor hen klaar, zijn allang voor hen uitgebracht. In hun beleving is geen gelegenheid om te ontdekken wat eventueel die antwoorden zijn en om hun ervaringen in te brengen. Kortom om zichzelf te zoeken". Het bovenstaande is een citaat uit een artikel uit het dagblad 'Trouw' van 18 april 1984. De schrijfster wil in haar artikel aantonen door allerlei gesprekken met jongeren die studeren en werken, dat zowel volop bezig en geïnteresseerd zijn in de vragen van God en geloven, maar dat de traditionele kerk niet meer de meest geschikte plaats zou zijn om met elkaar over geloofszaken te praten.

De reacties van de ondervraagde jongvolwassenen hebben als kern dat ze teleurgesteld zijn in het godsbeeld dat ze van huisuit meegekregen hebben. Vooral de almachtige God, Die alles onderhoudt, regeert en doet medewerken ten goede. En dat godsbeeld is voor veel van die jongeren (kop van het artikel) onverteerbaar geworden. Veel van de ondervraagden hebben een (voorlopig) onderdak gevonden in basissgemeenten, huissgemeenten en vredes/aktiegroepen. Daar zou wat gebeuren. Daar zou leven (?) inzitten. Daar zou je begrepen, begeleid en bemoedigd worden.

Als ik dat alles lees, dan word ik dankbaar voor de grote betrokkenheid van onze jongeren bij het gebeuren in onze gemeenten. Ik denk aan de deelname aan de kerkdiensten, de catechisatie en de jeugdgroepen; ik denk ook aan hun betrokkenheid bij de zondagsdag, de bondsdag en de vakantiecampen; ik denk aan hun inzet straks in de zomermaanden als ze helpen in de grote steden aan het vakantiewerk onder de meisjes en jongens, die vervreemd zijn of nog nooit eerder gehoord hebben van Jezus Christus en Die gekruisigd.

Ik denk aan hun bezig-zijn in de scholen, daar waar ze zich inzetten voor een klasgenoot die niet kan schrijven, die zwak van gezondheid is, die gehandicapt is enz..

Ik denk aan de vele jongelui die in de afgelo-

pen weken hun ja-woord voor God en de gemeente hebben mogen geven in de belijdenis des geloofs; ik denk aan de jongelui die elke avond vragen of de Heere door wederbarenden de genade hen over wil zetten van Adam in Christus, van de dood in het leven, van de duisternis in het licht van Gods genade en gemeenschap.

Maar ik denk ook aan de jongelui die het erg moeilijk hebben met alles wat ze zien en meemaken in de gezinnen, omdat ze niet begrepen worden in hun worsteling met hun levensvragen. Die jongelui die met een kluitje in het riet gestuurd worden door hun ouders, omdat je niet over zulke zaken kan praten als je onbekeerd bent. Het is waar, dat we niet moeten onderschatten wat onze ouders moeten verwerken aan nieuwe vragen en problemen, maar laten we ons toch inspannen om onze kinderen wegwijs te helpen maken in onze maatschappij die verwarrend en complex is. Maar bovenal gaat het om teerkost, om levensvoedsel op weg-en-reis naar de eeuwigheid, zodat onze meisjes en jongens leren zoeken en vragen naar de Enige Weg, Die gegeven is tot behoud, Jezus Christus, de Weg, de Waarheid en het Leven. Laten ze dat aan ons merken aan het begin en aan het einde van de dag, als we met ons gezin samen beginnen en eindigen; laten ze dat merken midden op de dag aan tafel aan het gebed waarin alles opgedragen wordt en aan het eerbiedig lezen uit de Bijbel; aan het samen lezen en spreken over het gelezen Schriftgedeelte.

Laten onze jongelui merken dat we belangstelling hebben voor hun schoolwerk; informeer naar de resultaten van de repetities, tentamens en examens; informeer naar het toelatings- en sollicitatiegesprek dat ze vandaag gehad hebben; bemoedig ze en treedt ze opgewekt tegemoet, ook als ze nog zonder werk blijven.

Laten we als ouders dankbaar zijn dat onze kinderen wel meegaan naar de kerk, maar heb geduld als ze scherpe vragen stellen, want vaak zit er een vragend, steunzoekend mens achter, die snakt naar begrip, naar veiligheid en geborgenheid.

Laten we niet te vlug denken dat onze jongelui zelf hun boontjes wel kunnen doppen; ze zijn op zoek naar hunzelf, daarom schoppen ze én vragen ze om aandacht en opvang. Stel er iets positiefs tegenover en spreek waarderend over zaken die ze goed doen en spreek ze aan op hun verantwoordelijkheid, als het gaat om kleding, haardracht, om vrijetijdsbesteding en het niet mogen gaan naar de schoolavond.

Laten we in de kerk toch voldoende aandacht geven aan onze jongeren, zodat ze het gevoel hebben dat ze voor 'vol' aangezien worden; laat in de prediking en het pastoraat merken dat we samen willen zoeken naar de weg die gegaan moet worden, vaak tegen de stroom van de geest van de tijd in.

Laten we in persoonlijke gesprekken in voorbereiding tot de nieuwe studie buiten huis en het werken elders, luisterend ons opstellen en ze dan wijzen op de gevaren en de mogelijkheden die er zijn.

Laten we aan jongelui die in jeugdzonden vallen, geheim en openbaar, een goede opvang geven, waar gewezen wordt op de noodzaak van een hartelijke droefheid, maar waar ook gewezen wordt op het Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt.

Laten we waken en bidden voor en met onze jongeren, zodat ze bewaard mogen blijven bij de kerk, dat ze zich thuis voelen, omdat er pastoraal alles gedaan wordt om ze te helpen bij de vorming van hun christelijke levensbeschouwing, waarin de inhoud is: de dood in Adam én het leven in Christus. Laten we beseffen dat van onze ouderhanden en onze ambtelijke handen verantwoording gevraagd zal worden hoe we met het opgroeiende geslacht gehandeld hebben.

Laten we bidden dat de Heere uit het jonge geslacht moeders wil geven die de nood van gezin en school, kerk en maatschappij op zullen dragen én jonge mannen die geroepen zullen worden tot het ambt van herder en leraar, van ouderling en diaken.

Laten we bidden dat de jongelui die wankelen en de kerk bijna de rug toekeren en die thuis veel verdriet geven, onder het gezaghebbende Woord van God mogen blijven en dat ze door genade de weg mogen zien (ook in ons leven als ouders en ambtsdragers) en gaan naar Hem, Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken dat verloren is.

We menen dat de heer Kole hier belangrijke dingen zegt, waar we van harte mee kunnen instemmen en die ook voor onze oudere en jongere lezers van betekenis zijn.

De heer Kole is als godsdienstleraar verbonden aan „De Driestar” te Gouda. Hij is ouderling van de Gereformeerde Gemeente te Berkenwoude. Hij is ook secretaris van de Jeugdbond van de Gereformeerde Gemeenten geweest.

B.

Met de Kerk van alle tijden en plaatsen

Dit is de titel van een nieuw themanummer van De Civitate, het orgaan van de Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato. Dit themanummer dient ter voorbereiding op de zomerconferentie die dit jaar dezelfde titel draagt als dit nummer. Bij de keuze uit de veelheid van onderwerpen die met belijden samenhangen, heeft de redactie zich laten leiden door de syllabi voor de lezingen. Ter wille van de duidelijkheid is het nummer ingedeeld in vijf hoofdstukken en wel:

I. De Schrift en het belijden. In dit hoofdstuk vindt men artikelen die bijbels-theologisch getint zijn.

II. Voortgaand belijden. De belijdenis door de geschiedenis. Hierin wordt de geschiedenis van het belijden beschreven.

III. De gereformeerde belijdenis.

IV. Samen belijden. In dit hoofdstuk komt de vraag naar de eenheid en verdeeldheid van de kerken aan de orde.

V. Belijden is doen. De praktijk van het belijden wordt in dit hoofdstuk behandeld. Verder vindt men in dit nummer een meditatie over de belijdenis van Petrus, en drie bijlagen, te weten een aantal stellingen die op de zomerconferentie besproken zullen worden, de syllabi voor de lezingen en als voorbeeld van hedendaags belijden de Barmer Thesen.

We moeten hiermee volstaan. Bij afzonderlijke bespreking van de verschillende artikelen zouden we gemakkelijk voor een blad als het onze te uitvoerig worden. Wel kunnen we zeggen, dat het thema belangrijk is en dat we met veel dat in de artikelen naar voren komt kunnen instemmen. Het thema zal op de zomerconferentie voldoende stof geven voor een diepgaande bespreking. De conferentie zal D.V. van 2 tot en met 6 juli a.s. te Amerongen worden gehouden.

Het programma vermeldt o.a.:

een lezing over belijden en belijdenis in bijbels perspectief door drs C.G. Baart uit Schelluinen,

een lezing over gereformeerd belijden in verleden en heden door Prof. dr C. Graafland uit Gouda,

een forum over de beleving van de beleden eenheid met ds B.J. Aalbers uit Geldrop, drs C. Blenk uit Amsterdam, ds M. Golverdingen uit 's-Gravenzande en ds J.H. Velema uit Nunspeet en

een pastorale lezing over mijn belijden in de kerk en naar buiten door ds. W. van Gorsel uit Wijk en Aalburg.

Het themanummer telt 92 pagina's en is te bestellen door overmaking van f 8,55 (incl. porto) op gironummer 3073492 t.n.v. fiscus De Civitate te Schipluiden.

B.

N.B. Iedereen is van harte welkom op de conferentie, die gehouden wordt in het conferentieoord „De Bosrand”. Men kan zich opgeven voor de conferentie door het storten van f 80,— (na 25 juni f 90,—) op gironummer 5596316 t.n.v. H. Plaisier, Beatrixlaan 3, 6706 AW Wageningen, onder vermelding van „zomerconferentie”.

B.

Jaarboek 1984

Het nieuwe jaarboek van de Chr. Geref. kerken is verschenen. Velen hebben zich dit aangeschaft wegens belangstelling voor zo'n jaarboek. Jongeren en ouderen grijpen er naar. Het is verschenen onder redactie van drie predikanten, die om de beurt zorgen voor een jaaroverzicht. De officiële gegevens zijn natuurlijk van het grootste belang, want die worden regelmatig geraadpleegd. Die moeten voortdurend worden bijgehouden, omdat er steeds mutaties plaats vinden. Het is niet onze bedoeling het hele jaarboek kritisch te bekijken. We mogen dankbaar zijn

voor de vele objectieve gegevens, die in het jaarboek zijn opgenomen. Daarvoor moest heel wat werk worden verzet. We willen wel een en ander wat opviel naar voren brengen. Op blz. 127 onder: evangelisatie, vinden we de opmerking: Zonder relatie met deputaten werkt in Oost-Vlaanderen in opdracht van de kerk van Zaamslag: H. Bor, Bij St. Jozef 5, 9100 Gent, tel. 09-3291-230560.

Er staat niet bij of deze vermelding prijzend of lakend bedoeld is. Het moet in elk geval prijzend zijn. Het is nergens elders gelukt om zonder steun van de deputaten aan de slag te gaan of het evangelisatiewerk voort te zetten. De arbeid te Gent is spontaan aangevangen en wordt door vele kerken met gebed en offers gesteund. Daardoor is het niet nodig een beroep op de deputaten te doen. De Heere zegent de arbeid te Gent en Hij moge ook verder Zijn zegen over deze arbeid gebieden.

Het valt op dat de schrijver van het jaaroverzicht een subjectief getekend verhaal geeft. Uiteraard, zoals hij zelf schrijft, op eigen wijze en naar eigen inzicht. We lezen in het verslag een aanval op verschillende beslissingen van de generale synode. Bijvoorbeeld ten aanzien van het zingen van liederen in de eredienst, die niet rechtstreeks berijmd de Schriftgedeelten zijn. De deputaat-verslaggever lijkt wel in de aanval te zijn. Hij stelt vele vragen. We noemen er twee: Hoe dienen we het één en ander vooral aan kritisch meelevende jongeren te verkopen? Waar blijven we met de regel uit artikel 85 K.O. dat "geen kerk over andere kerken enige heerschappij zal voeren"? Zie blz. 186/7.

Hij zegt verder: Ongetwijfeld komt deze zaak op de volgende synode weer ter sprake. De verslaggever zegt nog veel meer. Hij wil het synodebesluit weer op de helling brengen. Dat is de tegenwoordige wijze van handelen. Je kunt het in de wereld aantreffen in allerlei kringen, die kritiek hebben op dit of dat of op alles. Je blijft maar aan de gang, in de gedachte het tenslotte wel te winnen. Je vindt dat hoe langer hoe meer in kerkelijke kringen.

De verslag-schrijver heeft het ook over de gemeentegrenzen die steeds in acht genomen zouden moeten worden. Dan zou er eerst wel wat meer overeenstemming over de inhoud van de prediking en zoveel meer moeten zijn. Er zijn zoveel verschillen dat buitenstaanders die er objectief tegenover staan ze signaleren. Velen binnen de kerken willen die verschillen niet erkennen, maar anderen tonen in de praktijk dat ze het niet eens zijn met de prediking en opvattingen in de gemeente waar ze feitelijk toe zouden moeten behoren, maar waar ze zich niet thuis voelen, omdat het daar te zwaar of te licht is.

In het verslag gaat het vanzelfsprekend ook over de theologische hogeschool. We lezen ter plaatse ook iets over de rede van prof. Versteeg, naar wiens mening niet is in te zien, dat als ook vrouwen volledig in de genadegaven delen, zij van het ambt, dat alleen daaraan ten dienste staat, uitgesloten zouden zijn, al kunnen er praktische bezwaren bestaan. De verslaggever zegt verder dat de conclusie van prof. Versteeg bij velen grote verontrusting wekten. En dan verder: Uiteraard waren en zijn al deze uitspraken voorwerp van nader beraad en studie. We vragen ons af met welke bedoeling, met welk nut?

In het jaaroverzicht wordt melding gemaakt van de activiteiten van de jongerenorganisatie. Van de activiteiten van de samenwerkende jeugdverenigingen die niet bij de bond zijn aangesloten wordt geen gewag gemaakt, hoewel deze verenigingen appèldagen houden, die druk bezocht worden, en de stimulans gegeven hebben tot het samenstellen van handreikingen ten dienste van de vergaderingen.

Niet minder - aldus in het jaaroverzicht - moet betreurd en afgekeurd worden als "liggingen" zich presenteren in organisatievorm en zich ontwikkelen tot machtsblokken. Een zeer geladen uitspraak. Zie blz. 185. We zouden willen vragen waarop en op wie de schrijver het oog heeft. Het zou kunnen dat de schrijver aan de Bewaar-het-Panders denkt, maar dat zou dan ten onrechte zijn, want we willen alleen de handhaving van de oude gereformeerde beginselen bevorderen. Het kan zijn dat de schrijver aan heel andere symptomen denkt, nu des te beter. Het zou tot heil van onze

kerken zijn, wanneer allen zich stelden achter de oude gereformeerde beginselen. De sprekers op de ontmoetingsdagen en de medewerkers aan het blad staan niet apart in de kerk, maar midden in de kerk. Dit blijkt ook wel - zo schreef laatst een der onzen in zijn kerkblad - uit het feit, dat de sprekers (op de ontmoetingsdag) naast een plaats in de kerk, in het breed-kerkelijk leven, ook één of meerdere functies hebben. En aan kerkelijke vergaderingen onttrekt niemand zich, zodat men niet kan zeggen: het zijn randfiguren. Op blz. 184 lezen we onder het kopje Varia o.a.: Door de kerkeraad van Hooogeveen werd in overleg met de ziekenhuisdirectie van "Bethesda" mejuffrouw te (zij legde in Apeldoorn het kandidaatsexamen af) benoemd tot pastoraal medewerkster in het verpleeghuis "Weidesteyn".

De kerkeraad benoemde. Het gaat om een pastoraal medewerkster. Is dat ambtelijke arbeid? Heeft dit niet te maken met de vrouw in het ambt? Wordt zo de deur van het slot gedaan of zelfs op een kier gezet?

We vinden in het jaarboek een In Memoriam. Dat betreft Ds. J. van der Vlies, die op 30 april vorig jaar plotseling overleed en de eeuwige rust inging. J. Kuiper, een lid van de gemeente te Driebergen, schreef een waaraderende bijdrage.

Het jaarboek bevat ook een artikel van Prof. van 't Spijker over: 1834 - 1984: Herdenking van de afscheiding. Er zullen wel meer artikelen verschijnen nu het dit jaar 150 jaar geleden is, dat de afscheiding plaats greep. We hopen dat we t.z.t. ook in ons blad hierover nog iets kunnen opnemen.

Hierbij willen we het laten. We leven in een woelige tijd waarin er veel verandert. Laten we echter dit voor ogen houden wat Petrus in zijn eerste zendbrief schrijft: Maar het Woord des Heeren blijft in der eeuwigheid, en dat is het Woord, dat onder u verkondigd is.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 80

Beste jongelui!

„En Delila zeide tot Simson: Tot hiertoe hebt gij met mij gespot en leugen en tot mij gesproken: Verklaar mij toch nu waarmede gij zoudt kunnen gebonden worden. En hij zeide tot haar: Indien gij de zeven haarlokken mijns hoofds vlocht aan een weversboom.

En zij maakte ze vast met een pin, en zeide tot hem: De Filistijnen over u, Simson: Toen waakte hij op uit zijn slaap, en nam weg de pin der gevlochtene haarlokken en de weversboom”.

Richt. 16 : 13, 14.

Simson had dus voor de tweede maal mogen laten zien welk een kracht er, dank zij Gods ongehouden goedheid, in hem schuil ging. De Filistijnen hebben daar op de een of andere manier kennis van genomen. Het lijkt mij niet onmogelijk dat er een verborgen kijkgaatje zich in het huis bevonden heeft, waardoor ze het waar konden nemen. Want als ze voor de dag gekomen waren, dan zouden zij zichzelf verraden hebben. En dat mocht tot geen prijs. Ze konden ten deze niet voorzichtig genoeg zijn. Want als zijn kracht niet gebroken zou zijn, dan was het voor hen dubbel oppassen geblazen. Want dan zou het hen wel eens kunnen vergaan, zoals het al zovelen van hun soort vergaan was. Ik denk aan het moment dat hij met een ezelskinnebak wel duizend man verslagen had. Dat kan hun natuurlijk niet onbekend geweest zijn. Toen zij het daarom van uit het verborgene waargenomen hadden dat Simson ook met die twee nieuwe touwen niet te binden was, zijn zij verschrikt maar weer — in alle stilte uiteraard — op de vlucht geslagen. Een ogenblik zal bij hen ongetwijfeld de gedachte wel hebben geleefd, dat zij nu de moed maar moesten opgeven, om nog meer te proberen achter het geheim van Simsons kracht te komen. Hoe het ook zij, na dit tweede experiment hadden zij er voorlopig genoeg van.

We leven nu eeuwen later. Misschien zal deze of gene vragen: Wat heeft dit nu voor ons nog te betekenen? Die geschiedenis van Simson is al oud. Daar doe je in deze moderne tijd niets mee.

Ik weet niet of je het zo wel zeggen kunt. Want de kracht die Simson tot openbaring

bracht, iedere keer weer, was geen eigen kracht, maar Goddelijke kracht. We moeten dus ook over Simson heen leren zien op God. En dan is Hij het die door Zijn kracht de Filistijnen deed beven, al waren de Filistijnen daar geheel blind voor. Zij keken niet verder dan datgene wat zij met hun natuurlijke ogen waarnamen, en dat was Simson.

Nu is Simson al lang dood. Hij is van zichzelf verlost. Zijn boze bestaan heeft hij achter mogen laten, toen hij opgenomen werd in heerlijkheid. Maar God is er nog. Hij is gisteren en heden Dezelfde, tot in der eeuwigheid. Dus in het jaar 1984 is Hij nog precies Dezelfde als in de tijd toen Simson leefde. En dan doet Hij vandaag nog door Zijn kracht de wereld beven. Ik denk dan niet alleen aan de wereld, zoals wij die zien als een schepping van God, wanneer er b.v. een aardbeving plaats heeft. De mensenwereld zegt dan: Dat is een natuurramp. Een natuurverschijnsel. Doch wie weet dat God alles bestuurt, weet ook dat z.g.n. natuurrampen uit Zijn hand voortkomen. Want Hij raakt de bergen aan dat zij roken. Al het aardrijk heeft en staat verwonderd; Als de God der ere dondert. Doch wie merkt het op? De wereld heeft wel, doch ziet Gods hand er niet in. Kijken wij zoveel verder? Zien wij Gods hand in al deze dingen, of blijven wij ook hangen in de z.g.n. natuurkundige verklaringen? Dat is een list van de duivel om God geruisloos overal buiten te sluiten. Hij mag dan nog wel in de hemel zijn en daar moet Hij ook maar blijven. De mens zoekt het dan op de aarde wel uit. En wat er dan van terecht komt, dat kun je lezen in de krant. Het is allemaal ellende wat de klok slaat.

Doch ik denk nog aan andere dingen dan alleen aan natuurrampen. Ik denk ook aan de geweldige uitvindingen op nucleair gebied. Daar zijn de laatste jaren krachten tot openbaring gekomen, waar men vroeger niet van heeft durven dromen. Die krachten zijn zo enorm, dat de gehele wereld er wel 60 keer en meer door vernietigd kan worden, en men schrijft dat dan toe op de vindingrijkheid van de mens. Doch dat deze krachten door God in de natuur gelegd zijn en eeuwen lang verborgen zijn gehouden, daar heeft men in het geheel geen oog voor. Men neemt het vanuit het verborgen waar — ik denk nu aan die Filistijnen — men ziet het en doorgrondt het niet, dat God in al deze dingen ook Zijn hand heeft.

Indien de Filistijnen dit hadden gezien, dan zouden zij niet gevreesd hebben voor Simson, die maar een zondig menskind geweest is, doch dan zouden zij gevreesd hebben voor God. Die alle macht heeft in de hemel en op aarde.

Als men in deze tijd, middels al zijn uitvindingen, oog zou hebben voor de maïesteitelijke grootheid van God, dan zou men niet zo bevreesd zijn voor de atoomkrachten en daarvoor zoeken weg te vluchten. Doch dan zou men al vrezende en bevende naar de Heere heen vluchten, Die Israëls God is, Die krachten heeft. Doch gelijk men daar toen blind voor was, zo is men daar ook nu blind voor. Men vreest voor wat men ziet, en niet voor Hem, Die men niet ziet.

Als men het eenmaal zal moeten zien, dan is het te laat. Dan zal men tot de bergen zeggen: Valt op ons en tot de heuvelen: Bedekt ons, voor het aangezicht van Hem, Die op de troon zit. Doch dan is het voor eeuwig te laat.

Geliefde vrienden en vriendinnen, denken jullie er ook zo over? Als je voor God mag leren vrezende, en Hem kinderlijk mag leren dienen, dan behoef je voor alles wat er in de wereld gebeurt, niet te vrezende.

Doch als de vreeze Gods ontbreekt, dan heb je alles te vrezende. Daarom:

Vreest 's HEEREN macht en dient Zijn maïesteit;

Juicht bevend op het gezicht van Zijn vermogen.

En kust de Zoon vanouds u toegezeid' Eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen.

U op uw weg tot stof doe wederkeren, Wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag,

U, onverhoeds zou door haar gloed verteren

Tot staving van Zijn lang gehoond gezag.

Ps. 2 : 6

Zijn de Filistijnen na de vernieuwde krachtsontplooiing van Simson in alle stilte vertrok-

ken, het heeft natuurlijk ook Delila niet onberoerd gelaten. Ik stel mij voor dat zij min of meer argwanend aan het tweede experiment begonnen is.

De eerste keer voelde zij zich al bij de neus genomen. Dat was niet zo netjes van Simson. En zou hij dat nu weer doen? Dat was voor haar echt nog wel een vraag. En inderdaad, zij moest het nú zien dat hij ook met twee nieuwe touwen niet te binden was. Dit gebeuren heeft natuurlijk de vraagtekens boven haar hoofd vermenigvuldigd. Waar zou nu toch het geheim van de kracht van deze man in schuilen? Het mocht voor Simson een wéét zijn, voor haar bleef het vooralsnog een vraag. Een benauwende vraag zelfs. Want hoe lang zij ook al met hem omging, hij was tot nu toe steeds voor haar een onberekenbare figuur. Dit deed haar leven in het onzekere.

Is dat niet het kenmerk van al degenen die God niet kennen en daarom ook met Hem niet rekenen. Zij leven ook in deze wereld, met zijn ontzaglijke krachten, die, zoals we gezien hebben, in de grond van de zaak Goddelijke krachten zijn, en wat zal daarvan het gevolg wezen? De wereld ziet met zorg de toekomst tegemoet, ondanks alle zekerheden die zij voor zichzelf gezocht heeft, omdat men niet zeker weet waar men aan toe is, wat er mogelijk nog zal gebeuren.

Dat maakt voor het ongeloof de zaak maar „angstig”. Men zit met alle krachtontwikkelingen met zijn handen in het haar. Wat zal de toekomst brengen? Niemand die er, buiten Gods woord, een zinnig antwoord op kan geven. Men zoekt te overleven. Men vergaert druk om een oplossing te vinden en de duizelingwekkende wapenwedloop een halt toe te roepen. Doch men vergeet, dat men alleen tot rust kan komen door het geloof in God. Die alle dingen in Zijn handen heeft. Die kracht heeft om te vernietigen. Hij kan door één woord heel de wereld in puin doen vallen, als Sodom en Gomorra om doen komen. Doch in Hem is ook kracht tot behoud. „God is een Toevlucht en Sterkte, Hij is krachtelijk bevonden een Hulp in benauwdheden. Daarom zullen wij niet vrezende, al veranderde de aarde hare plaats en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën”. Ps. 46 : 2, 3.

Dat is niet de taal van de wereld. Die verstaat dat niet. Zij kent God niet en gelooft dit daarom ook niet. Doch dit is de taal van het geloof. En verstaan wij nu die taal? Wij zijn er bij opgevoed. Dat is groot. Doch het is niet genoeg. Het zo nodige geloof in God, Die slaat en ook helen kan, is een gave van God. En daar is altijd om te vragen. Vragen staat vrij. „Vraagt daarom naar de HEER” en Zijne sterkte, zoekt Zijn aangezicht geduriglijk”. En dan zal Hij, naar Zijn eigen woord, je dat niet vergeefs laten doen. Want Hij is nabij al degenen die Hem aanroepen. Hij heeft nog nooit gezegd: Zoek Mij te vergeefs. God geve er jullie maar veel werk mee. Inmiddels verblijf ik weer jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Een eeuwig verbond
door Prof. J. Kamphuis

Uitgeverij Vijlbrief, postbus 6080, 2001 HB
Haarlem, tel 023 - 249041.

Dit boekje verscheen ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van de schrijver als hoogleraar aan de Theologische Hogeschool te Kampen.

Het werkje bestaat uit twee delen en wel:

1. Om het recht van het Verbond: de strijd over het Verbond in de Gereformeerde Kerken in Nederland rondom de Vrijmaking van 1944 en

2. Leven in het Verbond.

In een woord Vooraf zegt Prof. Kamphuis, dat de uitgever het hem mogelijk maakte twee vroegere publicaties als een zelfstandige uitgave het licht te doen zien. Hij schrijft verder: Het thema van beide publicaties is hetzelfde, nl. het Verbond van de genade. Maar ook in oorsprong is er tussen beide een grote mate van gemeen-schappelijkheid. De eerste publicatie Om het recht van het Verbond is gegroeid uit een lezing oorspronkelijk gehouden voor een aantal theologische studenten, aan wie ik het verhaal over de kerkstrijd van vóór en tijdens de Vrijmaking,

voor wat de dogmatische kant betreft, mocht vertellen. Daarna werd de stof enigszins uitgebreid in de vorm van hoofd-artikelen gepubliceerd in het weekblad **De Reformatie** (van nov. 1981 tot mei 1982). Nu het dit jaar 40 jaar geleden is dat de Vrijmaking (ook) van de „leeruitspraken” uit 1942, inzonderheid die over het Verbond, doop en zelfonderzoek, heeft plaatsgevonden, verdient het centrale, dogmatische thema van die bewogen tijd opnieuw onze aandacht. De tweede bijdrage **Leven in het Verbond** geeft de tekst van een lezing in het voorjaar van 1983 gehouden voor het studentencorps Fides Quadrant Intellectum en is daarna in de **Almanak** van dit corps opgenomen. Hier houdt ons inderdaad hetzelfde thema bezig, maar nu van de praktische kant, voor het leven van Gods volk óók in de tachtiger jaren.

Prof. Kamphuis wijst er op, dat de eerste bijdrage een verhaal van 40 jaar geleden is en vraagt of het moet worden gezien als niet meer dan een verhaal uit de oude doos. Hij geeft daar dit antwoord op, dat dezelfde vragen nog leven. Vragen naar de grond en naar de zekerheid van het geloof, naar de aard van het Verbond, naar het leven in het Verbond.

Het eerste deel: Om het recht van het Verbond heeft een Inleiding over **De inzet van de strijd**: de werkelijkheid van het Verbond, en daarna 5 hoofdstukken:

1. Overeenstemming over de betekenis van het Verbond?
2. Historische achtergronden
3. Reformatorisch leven
4. Contra-reformatie
5. Kernmomenten in de strijd voor het eeuwige Verbond.

Prof. Kamphuis schrijft met overtuiging. Dat blijkt duidelijk uit dit werk. We kunnen ons over de verschijning van dit boek verheugen. Niet omdat Prof. Kamphuis ons overtuigd heeft, maar omdat het een goed inzicht geeft in de zaak die geleid heeft tot het ontstaan en bestaan van de Vrijgemaakte Kerken. We behoeven niet op de zaak zelf in te gaan. Het standpunt van de tegenstanders is uiteraard ook bekend. Ook van mensen die buiten deze strijd gestaan hebben en er zich intensief mee bezig hebben gehouden. We noemen Ds. I. Kievit, die vele jaren geleden schreef over Tweeërlei kinderen des Verbonds. Deze laat een heel ander geluid horen, waar we aansluiting bij hebben.

Al kunnen we dan niet met de gedachten van de schrijver instemmen, we willen toch het boekje aanbevelen, voorzover het inzicht geeft in een zaak die al vele jaren lang velen bezig houdt. Maar we moeten lezen met onderscheidingsvermogen.

Het boek telt 165 blz. en kost gebonden f 24,95.

B.

Wat ik zag en hoorde

door G. Koudijs

Uitgave van G.J. van Horssen, postbus 18,
3770 AA Barneveld.
tel. 023 - 249041

Dit is een boekje dat een aparte plaats inneemt. Het is geschreven door iemand die vele jaren ouderling is geweest in de Hervormde kerk van Ederveen. In die gemeente heeft hij een grote plaats ingenomen. Dat blijkt ook wel uit het feit, dat vele plaatsgenoten er op hebben aangedrongen, dat Koudijs zijn herinneringen op papier zou zetten. Dat is bevestigd toen het eerste exemplaar van dit boekje aan hem werd aangeboden. Er stond een verslag van in het RD.

Koudijs heeft zijn herinneringen opgetekend in de vorm van meditatieve memoires. Zo staat het op de achterzijde van de omslag. Daar lezen we ook het volgende: De auteur heeft oog voor de kleine en grote dingen in het dagelijkse leven. Met vreugde spreekt hij over de grootheid van God in de schepping. Koudijs kon niet verborgen houden, dat er bij hem een hartelijke liefde gegroeid is voor het uitverkoren volk van Israël. Hij leerde zien hoe de Joden nog steeds de beminden van God zijn om der vaderen wil.

Ds. G.H. Abma, Herv. predikant te Gouda, vroeger te Ederveen, schreef een woord van aanbeveling.

Het boek bevat 110 overdenkingen. Ds. Abma zegt daarvan: Er is geen enkele orde in de ruim honderd stukjes. Chronologisch en

thematisch loopt het door elkaar heen. Dit heeft ongetwijfeld zijn bekoring. U kunt voor de voet op lezen, maar het is ook mogelijk kris-kras door de bundel heen te gaan. Boven ieder stukje staat een tekst uit de bijbel. Het meditatieve element ontbreekt dan ook niet. We kunnen de bundel heel goed karakteriseren als getuigenissen van levenservaring en belevenissen vanuit de pastorale praktijk in het licht van het Woord van God.

We hebben het boekje met belangstelling gelezen en grotendeels met instemming. Hier en daar kwam een vraag bij ons op. Uit alles blijkt dat de schrijver gunnend van karakter is en gemakkelijker dan mogelijk anderen kan aannemen dat het met iemand wel staat op reis naar de eeuwigheid. Hoewel hij duidelijk vast houdt aan de noodzaak van het werk des Heeren in het hart van een zondaar. Daarom willen we niet al te kritisch zijn in de beoordeling van dit boek. Een woord van aanbeveling is best op zijn plaats. En welke ambtsdrager zal niet steeds weer beschaamd moeten zijn als hij ziet op zichzelf en op zijn arbeid in Gods koninkrijk.

Toch kunnen we niet nalaten een enkele opmerking te maken. Er staat een stukje in over Het zingende zustertje. Dat zustertje vertelde op een Israël-reis, dat ze zich had laten overdopen. Ze gaf daarvan een getuigenis en zei: Ja, ik ben verzekerd. En ik mag ervan getuigen: door genade ben ik een kind van God. Ze heeft de bijnaam gekregen van het zingende zustertje. Want ik zing steeds maar weer van mijn Heere en Heiland. Dat kan ik niet laten. En dan schrijft Koudijs: Ik heb haar maar niet veroordeeld, dat ze zich over had laten dopen. Wel gezegd dat het niet had gehoeft, want gedoopt is gedoopt. En in het verbond der genade opgenomen, is er in opgenomen. Dus het is eigenlijk overbodig. Zij sprak: Ik heb er geen spijt van. Je kan niet zeggen, wat ik in die ure heb beleefd.

We behoeven nooit te veroordelen. Maar hier was toch wel plaats geweest voor onderwijs uit Gods Woord. In zulke gevallen is het gevaar van zelfbedrog zo groot. Koudijs heeft vele jaren gearbeid in Gods koninkrijk. Mensen vallen weg; het gaat om de zegen die de Heere aan de arbeid verbindt en dat is alleen Zijn werk.

Het boekje telt 142 blz. en kost f 19,75.

B

Een wandel met God 3.

Levensbeschrijving
van
Ds. J.J.A. Ploos van
Amstel

III. Voor 't eerst te Reitsum (1).

Welk een tegenstelling: 't mulle, luwe Otterloo en - de „Vlieterpen” op de Friese klei, links van Dokkum!

Als u het smalle puindijkje langs rijdt van de Friese Eestad af naar Raard en dan verder 't westen in, dan bereikt u straks een drietal naakte, nietige dorpjes, de Vlieterpen of vluchtheuvels geheten. Op een deels weer afgegraven terp staat een zwaargebouwd kerkje, van een kerkhof omgeven. Een grote boerenplaats, nog een paar boerenhofsteden, een school met meesterhuis en enige arbeiderswoningen - ziedaar alles. En voorts - weiland met kostelijk vee en hier en daar enige „bouw”. Lichtaard komt eerst, Genum 't laatst, midden in het rijtje ligt Reitsum. Daar is de pastorie, welks bewoner de drie dorpen moet bepreken.

Deze pastorie, een vriendelijk, ruim gebouw in een tuin gelegen, ontving het gezin van Ds. Ploos van Amstel.

Op zondag 11 oktober van hetzelfde jaar stroomden de Friese „waarheidsvrienden” van alle kanten naar Reitsum, want de eerste preek, die de beroepen dominee er had gehouden, had een roep van hem doen uitgaan, die de harten van het Friese Godsvolk met blijde hoop had vervuld.

De consulent Ds. L.A. Offerhaus van Wanswerd hield de bevestigingsrede en „zeide aan Archippus: Zie op de bediening, die gij aangenomen hebt, dat gij die vervult”. (Kolossensen 4: 17).

De „nije domenij” deed 's namiddags zijn intrede met de ootmoedige, de hartenwinende betuiging: „Niet, dat wij van ons zelve

bekwaam zijn, iets te denken als uit ons zelve, maar onze bekwaamheid is uit God” (2 Kor. 3: 5).

Verbazend was de opgang, die Ds. Ploos te Reitsum maakte. Van heinde en ver kwamen men hem horen en — in de pastorie werden alle vreemdelingen allergulst ontvangen. Paesumer vissers, handvolk en stadse mensen vulden de ruime woonkamer. Waar de trekpoot het afleggen moest, werd naar Friese zede een handvol thee in de ketel geworpen en — die kon het theeschenken volhouden! Ds. Ploos zat dan midden in zijn volkje en al had de preek de nodige lengte volkomen gehad, onvermoeid sprak hij voort uit en over het leven des geloofs.

Zo werd Reitsum een middelpunt van godsdienstig leven, en daarbij uitgangspunt van evangeliserende arbeid.

Ploos werd uitgenodigd om overal te komen preken en spreken en hij bedankte nooit. Hier begon dat reizend leven, dat hem aldoor kenmerkte. Overal trad hij op in kerken of in herbergzalen, waar hem slechts een deur werd geopend. En overal waar hij kwam, verdrongen zich de heilbegerige scharen. Onvermoeid was Ploos. Preken kon hij drie, ja liefst drie en een half uur aaneen. En 't verveelde nooit. De opmerking van prof. Beets, dat men in Nederland om populair te zijn niet kort behoeft te spreken — werd hier bewaarheid. Zeer beeldenrijk was de rede. „Schilderachtig” noemden het de boeren. Heel het dagelijks leven en streven werd Ploos tot beeld van het geestelijke, bovenal van het geloofsleven. Een Friese Spurgeon werd in hem bewonderd en hij sprak altoos zo, dat er een dubbele toon beluisterd werd. Aan het woord was de gezant van Christus, maar die gezant was een medezondaar. Die toon gaf zijn woord een hartelijke ingang en ook dit voelde men: deze prediker bedoelde niet zichzelf, maar het heil van zielen en de ere Zijns Gods! Het bleef altoos dezelfde grondtoon: „Niet ons, o, Heere, niet ons, maar uw Naam geef eer om uwer goedertierenheid, om uwer waarheid wil! Aan de logica ontbrak wel eens veel, soms klaagde een ietwat kritisch toehoorder, dat het in de preek wel eens „boeldag” kon zijn, beste meubelstukken, maar niet recht op order — doch de levendigheid der voorstelling en de warmte van een liefdegloed, die beurtelings riep voor de ere Gods en lokte tot Jezus — vergoedden het gemis aan strenge volgorde van redenering. En de Heere gaf kennelijk zegen. Vooral in deze eerste jaren — zo hoorde men telkens verhalen — werd voor velen „het middel” deze onvermoeide prediker des Woords.

Reeds nu bood zich aan de jonge leraar de gelegenheid aan, om — te komen in kerkelijk conflict.

Evenals indertijd tot Ds. H. de Cock te Ulrum, kwamen nu tot Ds. Ploos van alle kanten klachten, dat men ongedoopte kinderen had en deze onmogelijk kon laten dopen door de onrechtzinnige predikanten en — nu wilde men tot hem komen, opdat hij de kinderen der gelovigen het bondszegel toedienen zou. In die tijd lieten de Reglementen dit nog niet toe en Ploos „begon het drukkende van de kerkelijke toestand te beseffen”. Wel voelde hij een roeping om hen te helpen, doch hij durfde niet, deels uit zucht naar zelfbehoud, deels uit vrees „om de verwarringen op kerkelijk gebied niet nog groter te maken”. Ook hield hij niet van zulke huismiddeltjes. Sindsdien werd zijn aandacht, en dat gedurig weer, bepaald bij Jesaja 58 en 59 en bij het laatste gedeelte van 2 Kor. 9 en werd er in zijn ziel een zuchten geboren om verlossing van onder het juk van de Synode.

Jaarverslag 1982/1983 van de Nederlandse Gideons

Wij ontvingen het 35-ste jaarverslag 1982-1983 van de vereniging De Nederlandse Gideons, Sportlaan 976 te 's-Gravenhage, postgiro-nummer 53.98.98.

Deze vereniging heeft tot doel de verspreiding van de bijbel in hotels, in ziekenhuizen, op schepen en in gevangenen. Thans zijn aanwezig in:

1.696	hotels/motels/pensions	64.752	bijbels
310	ziekenhuizen	20.683	„
51	gevangenen	1.688	„
17	schepen	4.542	„
2.074		91.665	bijbels

Beschikbaar zijn de bijbel (Nieuwe Testament en de Psalmen) in het Nederlands, het Evangelie van Lucas in het Duits, Engels, Frans en Nederlands, en een Engelse uitgave van de gehele bijbel. Uit een geregelde controle blijkt dat de bijbels veel worden gelezen. In 1982 werden 7.910 bijbels geplaatst.

B.

Wel eens op TEXEL geweest?

Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en ... rust.

U kunt op 'DE VERRASSING'

gebruik maken van volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 270,- p.w.

Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan. Tel. 02223-661 of 391.

SLAPELOZE NACHTEN?

Onze plantaardige zenuwtabletjes werken rustgevend en kalmerend, bevorderen een goede nachtrust en versterken het zenuwgestel! Kuur voor een maand f 20,-.

DROGISTERIJ SIKKING

Barvoetestraat 5,
2011 WL Haarlem
Tel. 023 - 312882/
324606.
Postgiro 190609.

PLAATS UW ADVERTENTIES IN BEWAAR HET PAND

Stationssingel 50
Tel. 08385 - 13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

■ U wilt in een prachtige, huiselijke sfeer UTRUSTEN, aansterken, op verhaal komen of zo maar enige gezelligheid vinden? Bel dan eens in Driebergen 03438 - 12466. Geen TV of radio, wel prima verzorging, ook dieet. Op doktersadvies evt. met rijksbijdrage tot 90%. "Repos Ailleurs".

U bent hartelijk welkom in ons gezellige pension op de Veluwe: huiselijke en toch vakkundige volledige verzorging met als prima bekend staande keuken; geen radio en t.v.; zondag eerb., we hebben geen hinderlijke muziek; wel een fijn tweeklaviers orgel enz.

Het gehele jaar geopend.

HOTEL - PENSION

'IRENE'

Fam. Bostelaar
ELSPEET

tel. 05779 - 1236

STANDVASTIG

Het kwartaalblad van de GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING wordt steeds meer gelezen en gewaardeerd. Niet alleen in de gezinnen, maar ook in onderwijskringen wordt de leerzame, informatieve inhoud, over alles wat met bijbelvertalen te maken heeft al meer op prijs gesteld. Door de almaar toenemende stroom van bijbelvertalingen weten velen - vooral de jeugd - bijna niet meer wat er oorspronkelijk geschreven staat.

Vraag een gratis proefnummer aan! Nog beter is het zich als donateur van de GBS op te geven.

Voor een minimum donatie van f 5,- per jaar ontvangt u het kwartaalblad van de GBS viermaal per jaar franco per post en in december de bekende GBS-kalender.

Op aanvraag wordt ook het prijsverzicht van alle GBS-uitgaven en Bijbels in andere talen, gratis toegezonden.

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT